

КОНТЕЙНУЮЧА ЗДАТНІСТЬ МАТЕРІ: ОБҐРУНТУВАННЯ ВВЕДЕННЯ НОВИХ ТИПІВ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

MATERNAL CONTAINING CAPACITY: JUSTIFICATION FOR THE INTRODUCTION OF NEW TYPES FOR EFFECTIVE PSYCHOTHERAPEUTIC INTERACTION

У сучасному психологічному дискурсі все більшої уваги набуває вивчення механізмів емоційної взаємодії між матір'ю та дитиною, зокрема феномену контейнування як ключової умови формування психологічного благополуччя дитини. Контейнування – це здатність матері емоційно «вміщати» переживання дитини, опрацьовувати їх усередині себе й повертати у трансформованому, зрозумілому та заспокоїливому вигляді. Цей процес є критично важливим для формування базової безпеки, емоційної саморегуляції, резильєнтності та ідентичності дитини.

Стаття обґрунтовує у цілому важливість нормалізації уявлень про материнську роль у суспільстві, скорочуючи розрив між громадською думкою та науковим мейнстрімом, перш за все, у царині розроблення практичних підходів до її підтримки та вдосконалення як детермінуючої ролі провадження нових наукових досліджень і розроблення нових психотерапевтичних методик для збереження ментального здоров'я матерів і дітей.

В умовах турбулентності соціальних процесів, коли стресові чинники, економічні труднощі, соціальна ізоляція та постійні зміни у зовнішньому середовищі створюють додаткові навантаження, навіть матері, які раніше проявляли ознаки достатньо хорошого контейнера для своїх дітей, можуть почати демонструвати нестабільні реакції. У зв'язку із цим у статті досліджується необхідність введення додаткових типів контейнерів, які відповідають саме таким видам поведінки.

Отже, стаття розглядає: теперішній вплив стереотипних культурних і соціальних образів матері на самосприйняття жінок та їхню здатність виконувати материнську роль, у тому числі у контейнуванні; історіографію формування сучасної наукової теоретичної моделі саме нестабільної контейнуючої здатності матері; важливість продовження вивчення нових аспектів її формування та запровадження додаткових авторських класифікаційних критеріїв для подальшої методологічної імплементації у психотерапевтичну практику у світі новітніх соціально-психологічних викликів інформаційного суспільства.

Ключові слова: контейнування, холодна, ригідна, нечутлива, слабка, гнучка, мати,

що розвалюється, знецінювальна, руйнівна, резильєнтність, емпатія.

In modern psychological discourse, the study of the mechanisms of emotional interaction between mother and child is gaining increasing attention, in particular the phenomenon of containment as a key condition for the formation of the child's psychological well-being. Containment is the mother's ability to emotionally «contain» the child's experiences, process them within herself and return them in a transformed, understandable and soothing form. This process is critically important for the formation of basic security, emotional self-regulation, resilience and identity of the child.

The article substantiates, in general, the importance of normalizing ideas about the maternal role in society, narrowing the gap between public opinion and the scientific mainstream, primarily in the field of developing practical approaches to its support and improvement as a determining role in conducting new scientific research and developing new psychotherapeutic techniques to preserve the mental health of mothers and children.

In conditions of turbulence of social processes, when stress factors, economic difficulties, social isolation and constant changes in the external environment create additional loads, even mothers who previously showed signs of being a fairly good container for their children may begin to demonstrate unstable reactions. In this regard, the article explores the need to introduce additional types of containers that correspond to such types of behavior.

And so, the article considers: the current influence of stereotypical cultural and social images of the mother on the self-perception of women and their ability to fulfill the maternal role, including in containment; the historiography of the formation of a modern scientific theoretical model of the unstable containing ability of the mother; the importance of continuing to study new aspects of its formation and introducing additional author's classification criteria for further methodological implementation in psychotherapeutic practice in the world of the latest socio-psychological challenges of the information society.

Key words: containment, cold, rigid, insensitive, weak, flexible, mother, falling apart, devaluing, destructive, resilience, empathy.

УДК 159.922.7:159.942
DOI <https://doi.org/10.32782/hbts.75.1.39>
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Кунченко Д.А.

аспірант

Київський інститут сучасної психології та психотерапії

Вступ. Створення надійних зв'язків із важливими дорослими, підтримка та спрямування соціально адекватної емоційної регуляції, суспільна інтеграція та раннє втручання в разі потреби – усі ці чинники визначають здатність індивіда ефективно справлятися з найстабільнішим екзистенційним феноменом нашого життя – його нестабільністю. Це підкреслює важливість формування здорового

психологічного довкілля, де фігура матері виступає ядром на ранніх етапах розвитку дитини для забезпечення її психічної стійкості як «тут і тепер», так і в дорослому житті.

Засоби масової інформації та соціальні нормативи в сучасному культурологічному контексті сформували ідеалізовані образи матері, що вимагають від жінок виконання ролі бездоганих вихо-

вательок, які повинні постійно перебувати у гармонії із собою та навколишнім світом. Це спричиняє на них значний тиск, змушуючи постійно порівнювати себе з недосяжними стандартами, що призводить до нестабільного самосприйняття та психоемоційного виснаження.

Як наслідок, ця проблема впливає на здатність матерів бути ефективними «контейнерами» для емоцій своїх дітей, оскільки емоційне виснаження матері може знизити їхню можливість підтримувати емоційну рівновагу та стабільність у взаємодії з дитиною. Загалом сучасна психологія підтримує ідею про те, що ідеалізований образ матері, яка повинна бути бездоганною, є нереалістичним і шкідливим для якості взаємодії з дитиною.

Незважаючи на зростаючий інтерес до цієї теми, сьогодні бракує валідованих психодіагностичних інструментів, що давали б змогу емпірично вимірювати рівень контейнування матері щодо своєї дитини. Більшість досліджень базується на якісних методах або загальних уявленнях про батьківську чуйність, тоді як контейнування має свою унікальну структуру та механізми. Відсутність стандартизованого опитувальника ускладнює проведення як наукових досліджень, так і практичну психотерапевтичну роботу з родинами. Тому, на нашу думку, розроблення спеціалізованого опитувальника визначення типу контейнування матері до дитини є актуальним завданням, що дасть змогу:

- діагностувати порушення у сфері емоційної взаємодії «мати – дитина»;
- визначати потребу у психологічному супроводі;
- оцінювати ефективність психокорекційних програм;
- збагачувати наукове розуміння ранніх афективних зв'язків;
- формувати резильєнтність дитини – її соціально-психологічної адаптивності до змін суспільного довкілля та внутрішніх особистісних переживань у мінливих життєвих обставинах.

На даному етапі на виконання цього завдання нами розроблено теоретичне обґрунтування необхідності запровадження двох нових типів контейнування до існуючої трикатегоріальної класичної моделі та перший робочий варіант опитувальника контейнування матері до дитини. Для забезпечення верифікації його змістової валідності первинна версія була передана на експертне оцінювання фахівцям у галузі дитячої, клінічної та сімейної психології, після чого ми внесли відповідні корективи.

Частина 1. Ідеалізація материнства в сучасному масовому соціально-стереотипному сприйнятті та необхідність її еволюціонування

На тлі титанічних глобальних «суспільних зсувів», які виступають детермінантами потреби формування нових та підвищення ефективності наявних навичок соціально-психологічної адаптації індивіда до соціуму, відбувається також перехід концепцій материнства як такого у домінуючому

соціальному сприйнятті. Так, ми є сучасниками двох еволюційних процесів цього поняття.

Першого – від концепції материнства як біологічної функції до більш глибокого та психосоціального його розуміння як активної практики виховання, який розпочався в другій половині XX ст. і вилився навіть не в еволюцію, а скоріше у революцію уявлень про роль матері, акцентуючи увагу на зміні поглядів від традиційного біологічного аспекту до більш комплексного уявлення про материнство як динамічну та взаємодійну практику, що включає емоційний, соціальний та психологічний вплив [1].

Цей процес увінчався ідеалізацією ролі матері для «покоління Z» і формуванням так званого «чайлдоцентризму» – новітнього стереотипного соціального диктату в темі материнства, де все її єство мало би мати за єдино правильне життєве цілепокладання «віддати дитині все». Формування саме такої громадської думки про «безумовно хорошу матір» мало надмірно позитивний і нереалістичний характер із завищеними вимогами до самої матері. Це було зумовлено суспільною потребою підвищування народжуваності, яка різко пішла на спад у 70-х роках минулого сторіччя, коли відбувався суспільний процес формування нової соціальної верстви – середнього класу з його відносно стабільним матеріальним благополуччям та можливістю кар'єрної реалізації жіноцтва, що фактично створив нову соціальну реальність, де раніше звична багатодітність замінилася голою статистикою 1,95 дитини на сім'ю [2], після чого політичні еліти почали бити на сполох, який став відправною точкою формування нової суспільної ідеології.

Соціальні очікування та культурні норми стосовно материнства, з одного боку, сформували до нього суспільну шану, а з іншого – стали обмежувати можливості жінок для самореалізації та викликати відчуття невідповідності власного материнського досвіду до соціальних норм і стандартів, увівши в послуговування психологічний ярлик, іноді навіть з уякорінням в особистісну парадигму, поняття «погана мама».

Така соціально-психологічна ескаляція ролі матері, яка досягла свого апогею в часи ковідного локдауну, залишивши матерів наодинці зі своїми дітьми поза контактом перших і других з їхніми соціальними групами, підсилила динаміку виникнення амбівалентності матері за контейнування психоемоційних станів її дитини і сформувала соціальний запит на другу хвилю революції формування нової громадської думки щодо материнства – від ідеальної до достатньо хорошої матері, яка утвердилася у соціально-психологічній науковій парадигмі ще наприкінці XX ст., а її широкий масовий резонанс лише зараз розпочинає свій поступ у суспільній свідомості.

Частина 2. Науково-історіографічний базис розширення типологізації контейнуючої здатності матері

Психологи новітньої доби по-різному описували роль динамічної материнської емпатії у розвитку дитини. Але практично кожного з них можна зарахувати до плеяди тих, хто залишив свій дослідницький слід у захисті материнського права бути неідеальною.

Зокрема, Дональд Вудс Віннікотт (психоаналітична школа) увів поняття «достатньо хороша матір», підкреслюючи, що для здорового психічного розвитку дитині не потрібна ідеальна мати, а важливіше, щоб вона була емоційно доступною та чутливою до потреб дитини [3].

Дослідження Еммі Вернер (психологія розвитку) показали, що теплі та стабільні відносини хоча б з одним дорослим є критичним чинником для стійкості дитини [4].

Ерік Еріксон (психоаналітична психологія, психологія розвитку) у цьому контексті зазначав, що просте досягнення балансу між станами довіри і недовіри до світу, який формується у дитини через різнопланове ставлення матері, є достатнім для психологічного благополуччя дитини [5].

Джон Боулбі (теорія прив'язаності), формулюючи свою інтерпретацію материнства, підкреслював, що важливими є не лише безумовна любов і захист, а й здатність матері бути чутливою до потреб дитини, навіть якщо її реакції не ідеальні, адже, з його словами, адаптація матір'ю своєї поведінки відповідно до ситуації, навіть із помилками і невдачами, дає змогу дитині розвивати здорову емоційну стійкість [6].

Карл Роджерс (гуманістична психологія) уважав, що автентичність самопрояву матері полягає у щирості та прийнятті своїх недосконалостей у процесі виховання і є важливішою за марне прагнення до ідеалізованого образу, оскільки тривожний стан матері через його недоскопність може відчуватися дитиною так само [7].

Емма Кінг (психоаналітичний підхід) стверджувала, що ідеалізація матері може призвести до внутрішніх конфліктів у дітей. Натомість матері мають бути здатними виражати свої уразливість і помилки, що дає змогу дітям зрозуміти і відчувати, що кожен має право на недосконалість [8].

Ненсі Шварц (теорія розвитку самооцінки), формулюючи концепцію здорового материнства, передбачила підтримку та прийняття дитини з недоскопностями, тобто емоційну відкритість і готовність до помилок, що формувати здорове почуття власної гідності незалежно від досягнення ідеалізованих стандартів [9].

Маріанна Райт Едельман (психологія емоційної підтримки) також зводила роль матері не до ідеалізованої перфекції, а до емоційної підтримки, розуміння та турботи, яка повинна дозволяти собі бути уразливою та мати право на помилки [10].

Ще один історичний теоретичний тематичний науковий чинник, який став предтечею формування гіпотези про необхідність розширення типологізації контейнуючої здатності матері, є взаємодія між матір'ю та дитиною не лише через односторонній

вплив із боку матері, а й як динамічний процес взаємної регуляції. Теорії емоційної взаємодії підкреслюють, що ці стосунки є двостороннім процесом, у якому обидві сторони – і мати, і дитина – активно впливають одна на одну. У цьому контексті поняття взаємного впливу передбачає, що емоційні та психічні стани обох учасників взаємодії постійно корегуються та адаптуються в процесі комунікації.

Так, Нека Морріс (клінічна педіатрична психологія) у своїй роботі досліджує, як взаємодія між батьками та дітьми впливає на розвиток здатності дітей керувати своїми емоціями. Авторка визначає спільну регуляцію як процес взаємної регуляції, що складається з узгодженого емоційного вираження між батьками та дітьми [11].

Важливо враховувати, що здатність до контейнування може бути ситуативною та змінюватися залежно від емоційного стану матері, соціальної підтримки, виду соціального контексту та рівня стресу. Це особливо актуально в концепті спільної регуляції, коли не лише мати впливає на емоційний розвиток дитини, а й дитина зі своїми потребами та емоціями впливає на психоемоційний стан матері.

Таким чином, концепт емоційно нестабільної матері та двовекторний детермінізм її взаємодії з дитиною відкриває нові можливості пошуку точок впливу на інтенсифікацію процесу контейнування, що, зрештою, цілком логічно сприятиме конструюванню нових, більш ефективних методологічних моделей психотерапевтичної роботи заради покращення контейнуючої здатності матері.

Частина 3. Доцільність запровадження додаткових авторських класифікаційних видів контейнуючої здатності матері

Саме для виокремлення та врахування динамічного параметру материнського емоційного відреагування матері у контакт з дитиною, увагу на якому акцентують вище наведені до прикладу та численна решта науковців, а також керуючись власним багаторічним психотерапевтичним досвідом роботи із цією проблемою, ми запропонували запровадження в класичну теоретичну модель типологізації видів контейнування, основоположником якої є Вільфред Біон, двох додаткових позицій – «*симулятивно-порожній контейнер*» та «*руйнівний (знецінювальний) контейнер*».

Наша гіпотеза полягає у тому, що апгрейд сучасної системної моделі контейнування шляхом аналізу-синтезу та нашим авторським професійним розширенням за рахунок введення нових двох типів контейнерів після їх утвердження в науковому дискурсі та запровадження в психотерапевтичну практику суттєво вплине на особистісне психоемоційне зростання індивіда. Кінцевим якісним результатом цього процесу стане покращення якості ментального здоров'я як матері, так і дитини.

Цього результату буде досягнуто в процесі психологічного корегування з урахуванням двох нових аспектів терапевтичного впливу, що, своєю чергою: по-перше, призведе до посилення суспіль-

ного резонансу феномену материнського контейнування, що поступово сформулює якісно нову громадську думку, яка ознаменує завершення другої революційної хвилі остаточної заміни соціальних стереотипів материнства з образу «ідеальної» на «достатньо хорошу» матір; по-друге, приверне увагу та заохотить ширше коло матерів до встановлення щирого відкритого емоційного зв'язку з дитиною без почуття сорому та провини через власну недосконалість.

Тому наша теоретична розробка, яка включає урахування динамічності контейнуючих функцій, їх мінливість під впливом соціальних та психологічних чинників, а також взаємний характер регуляції у стосунках матері та дитини, дасть змогу більш адекватно пояснити, як у сучасному контексті відбувається формування емоційної резильєнтності дитини та яким чином материнська здатність до контейнування адаптується до зростаючих соціальних вимог і персональних емоційних викликів.

Вільфред Біон виділив у відносинах між контейнером і контенованим три типи:

Ригідний. Реагує на вторгнення, ставши жорстким і відмовляючись приймати те, що в нього увійшло; як наслідок, контеноване втрачає свою форму та зміст, і контейнер не обробляє емоційні переживання належним чином [12].

Слабкий. Контейноване володіє такою силою, що перевищує можливості контейнера, унаслідок чого він утрачає свої структуру та функціональність.

Гнучкий. Контейнер, модифікуючись сам, модифікує те, що в ньому міститься. Наприклад, «мати здатна переживати почуття жаху, з яким дитина намагається впоратися за допомогою проєктивної ідентифікації, але при цьому зберігає спокій» [13].

У роботі «Введення в роботи Біона» автори Леон Грінберг, Дідьє Сор та Елізабет Табак де Бьянchedі аналізують ключові концепції Вільфреда Біона, зокрема його теорію «контейнера та контенованого», як спробу певної класифікації контейнерів та зв'язків між контейнером та контенованим, говорячи про матір, яка функціонує як ефективний контейнер для відчуттів немовляти і здатна успішно трансформувати голод у насичення, страх смерті – у спокій. Цю здатність матері бути відкритою до проєктованих дитиною потреб Біон називає здатністю мріяти [14]. Також автори говорять про негативний контейнер, за якого у разі психотичних розладів або глибокої емоційної дисфункції матері проєкції не лише не трансформуються, а й набувають негативного значення. Це може призвести до формування глибинної тривоги та патологічних внутрішніх об'єктів у дитини. До прикладу, матір, яка сприймає проєкції дитини як ворожість або жадібність, повертає їх у вигляді невизначеного жаху, що підсилює почуття незахищеності та дезінтеграції [15].

Основними типами контейнерів, виділених та описаних з указанного масиву авторських теоретичних трактувань та обґрунтувань, сформульованих

на основі концепцій Біона за допомогою синтез-аналізу з описом їхніх ознак і якісного впливу на психічний розвиток дитини, є:

1. Холодна мати (ригідна, зовсім нечутлива до потреб дитини).

Функціональні ознаки:

Демонструє емоційну відстороненість, не здатна приймати чи переробляти проєкції дитини. Вона ігнорує або відкидає емоційні потреби, не відображає їх у зрозумілій формі. Не виконує альфа-функцію: замість перетворення сирих емоцій на зрозумілі символи емоційні переживання залишаються необробленими.

Вплив на психіку дитини:

Породжує у дитини відчуття покинутості, що може призвести до формування «недостатньо хорошого об'єкта» [16] і викликати труднощі в розвитку емоційної регуляції. Діти таких матерів часто схильні до алекситимії, проявляють емоційне відчуження та нездатність ідентифікувати й висловлювати свої почуття [17].

2. Тепла мати (гнучка, достатньо чутлива).

Функціональні ознаки:

Відреаговує як «достатньо хороша мати» [18], яка приймає проєкції дитини, переробляє їх і повертає у заспокійливій формі. Вона чуйна до емоційних потреб, демонструє стабільність та здатність до утримання важких почуттів. Альфа-функція реалізується повноцінно, сприяючи емоційній інтеграції.

Вплив на психіку:

Сприяє формуванню безпечної прив'язаності [19], розвиває здатність до менталізації [20] та підтримує емоційну стійкість. Дитина, отримуючи адекватну емоційну відповідь, учиться розрізняти свої почуття та реагувати на них конструктивно.

3. Мати, що «розвалюється» (слабка, гіперчутлива).

Функціональні ознаки:

Демонструє надмірну емоційну реактивність і не здатна адекватно переробляти проєкції дитини. Вона піддається тривозі, не витримує проєкції та повертає їх у непереробленій або навіть загостреній формі. Замість виконання альфа-функції така мати часто відображає власні страхи, що посилює тривожність дитини.

Вплив на психіку:

Може призвести до розвитку дезорганізованої прив'язаності [21], що супроводжується страхом перед об'єктом прив'язаності. Діти таких матерів часто мають підвищений рівень тривожності, схильність до дисоціації та труднощі з емоційною регуляцією.

Аналізуючи викладену концепцію типів контейнерів, ми виділили кілька теоретичних аспектів, які, на нашу думку, варто піддати глибшому теоретико-емпіричному дослідницькому пошуку з метою подальшої їх екстраполяції у методологічне розроблення та імплементації у терапевтичну практику. Ось деякі з них:

1. Систематизація типів контейнерів є абстрактною та не містить чітких критеріїв для їх верифікації.

2. Відсутність опису конкретних механізмів, за допомогою яких ці контейнери взаємодіють із психікою. Наприклад, не розглядається глибше, яким чином конкретні психічні процеси (наприклад, когнітивні або нейробіологічні механізми) взаємодіють із цими типами контейнерів у конкретних індивідів.

3. Обмежена емпірична верифікація. Хоча концепція контейнерної функції є важливою у психоаналітичній теорії, вона не підтримана в достатній кількості емпіричними даними.

4. Не враховано розвиток контейнування з часом. Біон та його послідовники переважно фокусуються на початкових етапах взаємодії між контейнером і вміщуваним, але менше уваги приділено трансформації цієї функції у процесі особистісного розвитку обидвох учасників цієї психологічної взаємодії, тим паче під час розгортання дитячої вікової карти, коли трансформація психічних процесів відбувається особливо динамічно.

5. Не опрацьовано достатньо вичерпним чином вплив соціокультурних чинників. Існуюча психоаналітична модель орієнтована переважно саме на психоаналітичну практику і мало враховує вплив соціальних, культурних та економічних умов на формування контейнуючих функцій.

6. Відсутність чітких методів оцінки контейнуючої функції або її типу, що ускладнює її застосування в практичних психотерапевтичних контекстах.

Наведені чинники, на нашу думку, вказують на актуальність запиту на розроблення методології вирішення необхідності врахування не лише індивідуальних, а й соціокультурних аспектів у контексті функціонування контейнерів, яким, як уже зазначалося, притаманні більш динамічні ознаки. Саме із цією метою нами запропоновано розширення класифікаційної теоретичної моделі контейнуючої здатності матері двома новими типами – *«симулятивно-порожній контейнер»* та *«руйнівний (знецінювальний) контейнер»*, що, на наше переконання, справляються із завданням виявлення критеріїв динамічнішого контейнування, їх якісної оцінки для віднайдення нових точок психотерапевтичного впливу.

Отже, четвертим типом контейнування ми пропонуємо вибрати *«симулятивно-порожній контейнер»*, що, на нашу думку, має свою відповідність психоаналітичним концепціям, зокрема ідеям про фальшиву взаємодію, порушене віддзеркалення та розщеплення емоційного досвіду дитини. Такий тип матері демонструє зовні прийнятну поведінку: удавану турботу, теплоту, підтримку, але не несе реального емоційного наповнення. Унаслідок цього дитина не відчуває справжнього емоційного контакту, переживає відчуття фальші, недовіру до власних почуттів і формує глибинне відчуття екзистенційної порожнечі. Цей тип є концепту-

ально вмотивованим і вдало розкриває механізм формування внутрішнього емоційного розриву, притаманного дітям, що зростають у середовищі зовнішнього благополучного, але емоційно пустого материнського контейнування.

П'ятим типом, на нашу думку, може виступити *«руйнівний (знецінювальний) контейнер»*. Ми вважаємо, що назва цього типу змістовно точно передає як силу деструктивного впливу, так і емоційну природу його негативного, патологічного варіанту. Цей контейнер, як і попередні, також відзначається відповідністю психоаналітичним уявленням про травматичні форми взаємодії дорослого з емоційною реальністю дитини. Цей тип матері характеризується агресивним, іронічним або відверто принизливим ставленням до дитячих переживань, що виявляється у відкритому запереченні, знеціненні або висміюванні почуттів дитини. Таке ставлення не лише руйнує емоційний зв'язок у діаді «мати – дитина», а й призводить до глибокої емоційної травматизації, викликаючи почуття сорому, втрати довіри до власного досвіду і зниження почуття особистої цінності. У результаті дитина може або надмірно придушувати свої емоції, або формувати ворожу, замкнену, гіперконтрольовану модель реагування у міжособистісних стосунках.

Загалом виокремлення двох нових типів контейнування забезпечуватиме баланс між попередніми полюсами трьома. Так, у моделі, де холодна мати (ригідна) постійно залишається нечутливою, а мати, що розвалюється (крихка), практично не має здатності обробляти емоції, симулятивна та знецінююча мати представляють проміжні динамічні типи. Їх періодична чутливість указує на те, що здатність до емпатії не є статичною, а може змінюватися під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників, що формує у дитини переконання, що світ стабільний у своїй нестабільності, і може бути по-різному, але це не є підставою для втрати нею базової довіри до нього, адже періодична емоційна підтримка все-таки відбувається, і, виходячи з уже отриманого позитивного досвіду, контейнування неприємного емоційне переживання відчувається як кінечне, що, своєю чергою, підсилює інтенцію до резильєнтності. У терапевтичних та освітніх контекстах розуміння цих типів допомагатиме розробляти стратегії для підтримки матерів, які стикаються з коливаннями у власній здатності до емпатії. Це, своєю чергою, сприятиме формуванню більш адаптивних моделей прив'язаності та соціальної взаємодії.

Висновки. Проведений аналіз визначає важливість перегляду та доповнення існуючих моделей контейнування в контексті сучасних соціальних і психологічних викликів. Зміна соціальних реалій, підвищення загального рівня тривожності та трансформація образу матері вимагають більш гнучкого та комплексного підходу до розуміння контейнуючої функції. На основі аналізу було запропоновано розширення існуючих типів контейнерів та критеріїв їх оцінки, що дає змогу точніше описати взаємодію між матір'ю та дитиною.

Традиційна модель контейнування Вільфреда Біона та його послідовників є фундаментальною для розуміння емоційної регуляції дитини, проте вона потребує розширення. Соціокультурні зміни, зростання загальної тривожності та змінений образ матері сьогодні створюють нові виклики для материнської функції контейнування. Необхідно враховувати динамічність та ситуативність контейнерних процесів, які залежать від психоемоційного стану матері та її здатності адаптуватися до мінливих обставин.

Окрім трьох традиційних типів: ригідного, слабкого, гнучкого, обґрунтовано необхідність введення двох нових типів – симулятивного та знецінюючого, які відображають непослідовність у чутливості та здатності до контейнування. Ці типи матерів демонструють епізодичну чутливість до емоцій дитини, чергуючи етапи емпатії з фазами емоційної закритості або дезінтеграції. Такі категорії дають змогу більш точно описати реальні варіанти материнського психоемоційного стану у взаємодії з дитиною.

Наступним етапом роботи буде комплексне емпіричне дослідження з обґрунтування запропонованої теоретичної моделі та стандартизації даної методики. Для цього вже розроблений відповідний опитувальник та завершений перший етап його валідизації шляхом якісного експертного дослідження.

Зібрані дані дадуть змогу не лише перевірити валідність і надійність нових критеріїв, а й виявити закономірності між якістю контейнуючої функції та рівнем емоційної стійкості у дітей. Це відкриє можливості для розроблення нових психотерапевтичних інтервенцій, спрямованих на посилення контейнуючих здібностей матері та впровадження більш адаптивних підходів до підтримки емоційного розвитку дитини в умовах теперішніх соціальних викликів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. O'Reilly A. From motherhood to mothering: The legacy of Adrienne Rich's *Of Woman Born*. Albany : SUNY Press, 2004.
2. Statista. Total fertility rate in Europe from 1950 to 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/1251565/total-fertility-rate-in-europe/> (дата звернення: 30.07.2025).
3. Winnicott D.W. The theory of the parent-infant relationship. The maturational processes and the

facilitating environment. London : Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis, 1960. P. 37–55.

4. Werner E., Smith R. Overcoming the odds: High risk children from birth to adulthood. Ithaca : Cornell University Press, 1992.
5. Erikson E.H. Childhood and society. New York : W.W. Norton & Company, 1950.
6. Bowlby J. Attachment and loss: Volume 3: Loss: Sadness and depression. London : Hogarth Press, 1999.
7. Bowlby J. A secure base: Parent-child attachment and healthy human development. London : Routledge, 1988.
8. Rogers C.R. On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy. Boston : Houghton Mifflin, 1961.
9. King E. The development of the person: A psychoanalytic perspective. London : Routledge, 1999.
10. Schwartz N. Self-esteem and development: A psychological perspective. Chicago : University of Chicago Press, 2002.
11. Edelman M.R. The power of vulnerability: Embracing imperfection in parenting. New York : HarperCollins, 1999.
12. Morris N. Parent-child co-regulation predicting emotion regulation in early childhood : Diss. ... PhD : 19.00.07. Greensboro : University of North Carolina, 2015.
13. Bion W.R. Elements of psycho-analysis. London : Maresfield Library, 1989.
14. Bion W.R. Learning from experience. London : Karnac Books, 1962.
15. Grinberg L., Sor D., Tabak de Bianchedi E. Introduction to the work of Bion. Northvale, NJ : Jason Aronson, 1977. C. 37.
16. Grinberg L., Sor D., Tabak de Bianchedi E. Introduction to the work of Bion. Northvale, NJ : Jason Aronson, 1977. C. 38.
17. Winnicott D.W. The maturational processes and the facilitating environment. London : Hogarth Press, 1965.
18. Fonagy P., Gergely G., Jurist E.L., Target M. Affect regulation, mentalization, and the development of the self. New York : Other Press, 2002.
19. Winnicott D.W. Transitional objects and transitional phenomena. International Journal of Psycho-Analysis. 1953. Vol. 34. P. 89–97.
20. Bowlby J. Attachment and loss: Volume 1: Attachment. New York : Basic Books, 1969.
21. Main M., Solomon J. Procedures for identifying disorganized/disoriented attachment. Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention / Eds. M.T. Greenberg, D. Cicchetti, E.M. Cummings. Chicago : University of Chicago Press, 1990. P. 121–160.